

EWA CHABIEŃSKA, DARIUSZ NOWETA

PROBLEMY FINANSOWANIA INFRASTRUKTURY W GMINACH WOJEWÓDZTWA POZNAŃSKIEGO W WARUNKACH GOSPODARKI RYNKOWEJ.

W dobie modernizacji polskiego rolnictwa ponoszenie nakładów finansowych na rozwój infrastruktury wsi staje się pierwszoplanowym warunkiem realizacji tego celu. Infrastruktura wsi to całokształt urządzeń technicznych i socjalnych określających warunki działania jednostek gospodarczych oraz pracy i życia ludności. Stanowi to podstawę do rozróżnienia infrastruktury gospodarczej i społecznej. Ogólnie przyjęło się, że infrastruktura gospodarcza wsi obejmuje sieć energetyczną, wodno-kanalizacyjną, drogową, kolejową, łączności i melioracji, a także usługi transportowe świadczone przez PKS i PKP¹. Infrastruktura społeczna to urządzenia świadczące usługi w zakresie kształcenia i wychowania, nauki, ochrony zdrowia, rekreacji, kultury i pomocy społecznej, niezbędne do tworzenia i funkcjonowania działalności gospodarczej w sposób bezpośredni i pośredni². Stan infrastruktury wsi i rolnictwa warunkuje rozwój zarówno społeczny jak i gospodarczy danego regionu.

Zgodnie z kierunkami zmian w naszej gospodarce prowadzonymi do urynkwienia procesów gospodarczych należy spodziewać się w niedalekiej przyszłości znacznego ograniczenia budżetowania, i to zarówno budżetowania brutto jak i budżetowania netto.

Budżetowanie brutto polega na tym, że jednostki budżetowe pokrywają swoje wydatki bezpośrednio z budżetu państwa, a uzyskane dochody odprowadzają do tego budżetu³. Budżetowanie netto polega na tym, że działalność gospodarcza państwowych jednostek organizacyjnych może być prowadzona w formie gospodarki pozabudżetowej, jeśli koszty tej działalności pokrywane są z uzyskanych dochodów własnych. Mogą to być: zakłady budżetowe, środki specjalne czy gospodarstwa pomocnicze⁴. Znaczne ograniczenie tych obydwu form budżetowania zmuszać będzie podmioty gospodarcze do coraz efektywniejszego gospodarowania w oparciu o własne środki.

Międzynarodowa Unia Władz Lokalnych, do której należą miasta, związki miast a również osoby fizyczne, uchwaliła w 1985 r. Światową Deklarację Samorządu Lokalnego. W Polsce odpowiednikiem Samorządu Lo-

¹ K. Wilczyńska, *Infrastruktura gospodarcza wsi i rolnictwa - ekonomiczne studium problemu*, Roczniki Akademii Rolniczej Poznań 1983, z. 132, s. 20. Por. *Infrastruktura społeczna w Polsce. Stan i perspektywy*, red. K. Podolskiego. PWE, Warszawa 1978, s. 23.

² J. Kroszel, *Infrastruktura społeczna w teorii i praktyce gospodarki socjalistycznej*. Warszawa-Wrocław 1974. Por. Z. Dziembowski, *Infrastruktura jako kategoria ekonomiczna*. *Ekonomista* 1986, nr 4 - 5, s. 726.

³ Por. - "Ustawa Prawo Budżetowe". Dz. U Nr 4 poz. 18 z 16.01.91 z późniejszymi zmianami.

⁴ Por. - "Ustawa Prawo Budżetowe" - Dz. U Nr 4 poz. 18 z 16.01.1991 z późniejszymi zmianami.

kalnego w rozumieniu deklaracji jest gmina. Światowa Deklaracja Samorządu Lokalnego określa w art. 8 ekonomiczne środki władz lokalnych: "władze lokalne powinny być wyposażone w systematyczne, stałe i wydajne źródła środków"⁵. W oparciu o ustalony ogół dochodów gminy, planowany jest ogół wydatków na rok kalendarzowy. Samorządowi gminnemu nie mogą być odebrane raz przyznane środki. Musi on posiadać prawne podstawy stabilizacji finansowej. Decyzja podjęta przez prawodawcę w ustawie z dnia 19 października 1991 r. o obniżeniu wysokości partycypacji gminy we wpływach z podatku dochodowego od osób fizycznych opodatkowanych na zasadach ogólnych z 50% na 15% w znacznym stopniu utrudnia gospodarowanie poszczególnym gminom⁶. Możliwości racjonalnej gospodarki finansowej są bardzo ograniczone także z uwagi na to, że subwencja ogólna przekazywana jest gminom w ratach miesięcznych co uniemożliwia racjonalną gospodarność w gminie⁷.

W celu uniknięcia deformacji rozwojowych inwestowanie w sferze infrastruktury musi mieć charakter kompleksowy. Przy szczupłości środków konieczne jest ustalenie kryterium wyboru. Takim kryterium może być użyteczność rozumiana jako zdolność zaspokojenia potrzeb życiowych i poprawy warunków pracy jak największej liczby mieszkańców danego regionu. Wspomniana już szczupłość środków stwarza konieczność ich koncentracji i odpowiedniego nimi zarządzania. Często zdarza się, że ten sam obiekt infrastruktury z jednej strony służy wzrostowi produkcji rolnej, a z drugiej strony zaspokaja potrzeby ludności mieszkającej na wsi, która nie zawsze jest bezpośrednio związana z produkcją rolną⁸. W związku z tym powstaje pytanie: kto i w jakim stopniu ponosi i powinien ponosić ciężar finansowania przedsięwzięć infrastrukturalnych na wsi, kto ma być ich inwestorem: gmina, województwo, państwo, czy też podmioty gospodarujące na wsi, czy też sami jej mieszkańcy⁹. Przedstawiamy tę sytuację w świetle badań przeprowadzonych w województwie poznańskim. Badaniem objęto wszystkie gminy województwa poznańskiego uzyskano 86% postulowanych odpowiedzi oraz losowo dobraną grupę 150 rolników indywidualnych. Badanie przeprowadzono metodą ankietową, która miała charakter anonimowy i dobrowolny¹⁰. Zarówno ankiety kierowane do urzędów gminy, jak i ankiety skierowane do rolników indywidualnych zawierały pytania kontrolne, to znaczy, że niektóre pytania w ankiecie były tak sformułowane, aby potwierdzały wcześniejsze odpowiedzi respondentów.

⁵ "Ustawa o dochodach gmin i zasadach ich subwencjonowania w 1991 r. oraz o zmianie ustawy o samorządzie terytorialnym" Dz. U Nr 89 poz. 518 z 14.12.1990 z późniejszymi zmianami.

⁶ Por. "Ustawa o zmianie ustawy o dochodach gmin i zasadach subwencjonowania w 1991 roku oraz o zmianie ustawy o samorządzie terytorialnym a także o zmianie niektórych innych ustaw" Dz. U Nr 110 poz. 475 z dn. 10.10.1991. Por. Ustawa "O dochodach gmin..." Dz. U Nr 89 poz. 518 z dn. 14.12.1990.

⁷ Por. Mirosława Opałto, *Polityka regionalna a samorzady terytorialne*, w: *Zmiany paradygmatu gospodarki przestrzennej*, pod red. R. Domańskiego: Biuletyn zeszyt 155 PAN - Komitet przestrzennego zagospodarowania kraju. Warszawa, 1991, s. 79.

⁸ Por. K. Wilczyńska, *Kryteria i formy podejmowania i finansowania inwestycji infrastrukturalnych na wsi*, *Poznańskie roczniki ekonomiczne*, Poznań 1980, t. XXIX, s. 20.

⁹ Por. K. Wilczyńska, *Strategia i polityka gospodarcza kraju w latach dziewięćdziesiątych w zakresie infrastruktury wsi i rolnictwa*; *Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny*. Poznań, 1991, rok LIII, s. 153.

¹⁰ Badania przeprowadzono pod kierownictwem prof. dr hab. Kamili Wilczyńskiej w 1991 roku.

W wyniku przeprowadzonych badań uzyskano przydatny materiał porównawczy. Efektywne finansowanie jest możliwe wówczas, gdy istnieje dogodny dostęp do placówek bankowych, Powszechnej Kasy Oszczędności i innych /towarzystwa inwestycyjne, poczta/. Teoretycznie dostępność do banków spółdzielczych /takie stanowią główną formę/ jest praktycznie nieograniczona — jeden bank przypada na gminę, a w gminach: Książ Wielkopolski, Obrzycko, Września istnieją po dwa banki. Jednak wypowiedzi rolników sugerują, iż kontakt ten jest znacznie ograniczony koniecznością czasochłonnego dojazdu do siedziby gminy, gdzie z reguły znajdują się banki. Ponadto niski stopień telefonizacji pogarsza jeszcze tę sytuację.

Jeszcze gorzej przedstawia się sytuacja w rozmieszczeniu agencji Powszechnej Kasy Oszczędności. Średnio jedna agencja PKO przypada na 3 gminy. Środki finansowe mogą być pobierane również w urzędach pocztowych. Każda gmina posiada dwie takie placówki, jednak godziny otwarcia urzędów są rzadko skorelowane z rytmem pracy rolników. Na fakt ten uskarża się około 64% respondentów. Powyższa analiza pozwala na wysunięcie wniosku. Rozmieszczenie instytucji finansowych stanowi element sprzyjający dostępności do źródeł finansowania. Bariery utrudniające i jednocześnie zniechęcające rolników do korzystania z wyżej wymienionych usług stanowią często nieodpowiednie godziny otwarcia, zbyt długi obieg dokumentów i brak bezpośredniego /telefonicznego/ kontaktu z bankiem.

Kolejnym bardzo istotnym problemem są obawy związane z istniejącą sytuacją gospodarczą kraju. W 1991 roku mimo niebezpieczeństw związanych ze zmienną, wysoką stopą oprocentowania kredytów, zarówno gospodarstwa indywidualne, jak i przedsiębiorstwa przetwórstwa rolnego zaciągały kredyty, zarówno na inwestycje, jak i na zwiększenie kapitału obrotowego. W gminach Województwa poznańskiego sytuacja ta wygląda następująco:

z kredytu obrotowego skorzystali rolnicy z 70% badanych gmin a przedsiębiorstwa przetwórstwa rolnego z 24% gmin,

działalność inwestycyjną w oparciu o kredyt prowadzili indywidualni rolnicy z 33% badanych gmin, a przedsiębiorstwa tylko z 7% gmin.

Z ogólnej liczby 150 przebadanych gospodarstw indywidualnych 74% rolników skorzystało z kredytu w Banku Spółdzielczym, a 26% nie korzystało w ogóle z kredytu. Kredyt długoterminowy stanowił 22%, a krótkoterminowy 78% ogólnej liczby zaciągniętych kredytów /w 3% zaciągnięto kredyt na budownictwo mieszkaniowe/. Kredyt miał formę gotówkową w 75% /dotyczy to głównie kredytu obrotowego/, reszta to kredyt bezgotówkowy, którym finansowano zakupy środków ochrony roślin, pasz, nawozów i w bardzo niewielkiej części opału. Stopa procentowa kredytu długoterminowego wahała się od 42 do 72%. Jako zabezpieczenie w 85% przyjęto hipotekę, reszta została zabezpieczona poręczeniem. Średni termin spłaty Wynosił 1,5 roku. Kredyty krótkoterminowe zaciągane były przez rolników na zwiększenie kapitału obrotowego. Ich stopa procentowa zmieniła się w przedziale 35 - 80%. Tak duże wahania, w tak krótkim czasie spowodowane były stale pogłębiającą się inflacją.

Ogół rolników zaciągających te kredyty zwracał uwagę na duży stopień niepewności związany z gwałtownym wzrostem stopy procentowej, co nieko-

rzystnie odbijało się na ogólnej sytuacji finansowej gospodarstw. Główna forma zabezpieczenia tego rodzaju kredytów to poręczenie. Poręczycielami byli głównie sąsiedzi lub rodzina. Średni termin spłaty tych kredytów wynosił 6 miesięcy. Respondenci nie odpowiedzieli jednak w jakim stopniu kredyty te były spłacane. Wszystkim badanym rolnikom zadano pytanie, czy obecne formy finansowania rolnictwa są dobre i co ewentualnie trzeba by zmienić w sposobie kredytowania? Tylko 11% respondentów odpowiedziało iż obecny system jest dobry, natomiast pozostali zgłosili wiele uwag. Najczęściej powtarzały się uwagi dotyczące obniżenia oprocentowania co zgłosiło 59% ogółu respondentów. Aż 45% ankietowanych wypowiedziało się za stabilizacją i stałą stopą oprocentowania, 26% zarzuciło systemowi kredytowemu zbyt wolny obieg dokumentów. Jedynie 18% ankietowanych zwróciło uwagę na tak istotny problem jak dostosowanie oprocentowania i terminu spłaty do okresu cyklu produkcyjnego w rolnictwie. Natomiast 12% ankietowanych nie udzieliło w ogóle odpowiedzi na to pytanie. Wśród ogółu badanych aż 61% nie widzi konieczności kontroli banku dotyczącej kierunku wykorzystania udzielonego kredytu. 1% ankietowanych nie ma na ten temat zdania. Świadczy to o ciągłym braku zrozumienia istoty gospodarki rynkowej. Nadal wiele osób nie może dostrzec konsekwencji rozłączenia organów władzy państwowej od systemu bankowego, oraz że decyzje czynników politycznych nakazujące bankom umorzenie dużej części kredytów nie mają w gospodarce rynkowej racji bytu. Zmiany zachodzące w gospodarce i systemie bankowym stoją w sprzeczności z dotychczasową praktyką częściowego "przejadania" zaciągniętych kredytów. 38% respondentów uważa, że bank powinien szczegółowo kontrolować wykorzystanie kredytu - szczególnie kredytu preferencyjnego i inwestycyjnego. Przedstawione wyżej trudności związane z uzyskaniem, efektywnym wykorzystaniem a szczególnie ze spłatą kredytu, skłaniają rolników do coraz częstszego korzystania z tzw. "pomocy sąsiedzkiej". Aż 56% ankietowanych stale lub w ciągu ostatniego roku zaczęło korzystać z tej formy pomocy.

Polegała ona głównie na:

- pomocy w pracach polowych /zbiór słomy, siana/,
- pożyczaniu maszyn i urządzeń polowych.

Przeważnie pomoc ta miała formę bezpłatną /wzajemna pomoc fizyczna/, a tylko w 7% usługi sąsiedzkie były płatne.

Wzrost wyposażenia infrastrukturalnego wsi zależy zarówno od poziomu finansowania przez budżet gminy jak i jej mieszkańców /głównie rolników/. Podstawową kwestią jest to, kto, w jakim stopniu i przy realizacji jakich inwestycji powinien partycypować w kosztach.

Należy zwrócić uwagę, iż zupełnie inną kwestią jest partycypacja rolników w budowie drogi wiejskiej czy wodociągu lub sieci telefonicznej, a czyni innym udział w prowadzeniu sieci kanalizacyjnej, w budowie oczyszczalni ścieków itp., które pociągają za sobą 5 do 8 krotnie większe nakłady niż wspomniane wcześniej inwestycje.

Zwróćmy uwagę przez kogo i w jakim stopniu finansowane są inwestycje infrastrukturalne w gminach woj. poznańskiego. W istniejących w gminach jednostkach organizacyjnych takich jak:

- przedsiębiorstwa komunalne,
- zakłady mechanizacji rolnictwa,
- przedsiębiorstwa wodociągów i kanalizacji

wskazywano na różne formy finansowania.

Dominującym sposobem jest samofinansowanie — na co wskazało 38% istniejących przedsiębiorstw. Poza własnymi dochodami z dotacji budżetu gminy skorzystało 20% przedsiębiorstw, kredytem posiłkowało się 16% a subwencje samorządowe wykorzystywało 7% przedsiębiorstw.

Ważnym elementem infrastruktury są drogi wiejskie. Służą one zarówno podmiotom gospodarczym jak i indywidualnym osobom. Koszty związane z budową i eksploatacją dróg zależą od klasy drogi i ich długości. Wielkopolska pod tym względem jest regionem o stosunkowo silnie rozwiniętej sieci dróg, których utrzymanie wymaga odpowiednio dużych nakładów kapitałowych. W 47% gmin finansuje je w 100% urząd gminy, w 43% gmin partycypują w utrzymanie również rolnicy, a jedynie w 10% wypadków w finansowaniu udział biorą również inne podmioty /PRG, Spółdzielnie Produkcyjne/.

Udział rolników wynosi średnio 15% kosztów utrzymania i budowy dróg, a w gminie Pobiedziska udział ten stanowi 80% kosztów. Jest to sytuacja szczególna wynikająca z tego, że w gminie tej jest b. mało dróg /w porównaniu z innymi gminami/ a znaczną powierzchnię zajmują lasy.

Udział rolników w finansowaniu budowy i utrzymaniu dróg ma formę opłaty gotówkowej oraz pracy fizycznej wydatkowanej przez poszczególnych rolników /tab. 1/.

Tabela 1

Źródła finansowania budowy i utrzymania dróg w gminach
województwa poznańskiego

Źródło finansowania	Udział w %				
	0 - 20%	20 - 40%	40 - 60%	60 - 80%	80 - 100%
	liczba gmin				
budżet gminy	1	2	3	5	28
indywidualni rolnicy	7	4	1	1	—
inne źródła: PGR, spółdzielnie produkcyjne	5	—	—	—	—

Źródło: Opracowanie własne.

Następny ważny element infrastruktury wiejskiej to melioracje. Inwestycje melioracyjne są drogie, charakteryzują się dużą pracochłonnością, wymagają precyzji i dokładności. Stanowiły one zawsze znaczną część nakładów inwestycyjnych¹¹. Melioracje szczegółowe praktycznie w całości finansowane są przez rolników. W 14 gminach rolnicy w pełni pokrywają koszty melioracji a w pozostałych wypadkach w kosztach partycypują również:

¹¹ Por. R. Kapusta, *Melioracje rolnicze* - *Więś Współczesna* 1987, nr 4 s. 137.

- urząd gminy średnio od 60 - 30% kosztów — w 15 gminach,
- spółki wodne średnio w 12% kosztów - w 19 gminach,
- Samorządy Rolnicze średnio w 20% kosztów — w 2 gminach,
- urzędy rejonowe średnio w 9% kosztów - w 3 gminach.

Jedynie w 4 gminach melioracje szczegółowe są w całości finansowane przez budżet gminy.

Kolejnymi elementami infrastruktury, które zostały zbadane pod kątem ich finansowania to wysypiska śmieci, kanalizacja, oczyszczalnie ścieków. W województwie poznańskim 50,5 ha powierzchni zajmowane jest przez wysypiska śmieci¹². W 70% są one finansowane w całości przez budżet gminy. W pozostałych przypadkach mieszkańcy ponoszą częściową odpłatność za wywóz śmieci. W niektórych gminach tworzy się Fundusze Ochrony środowiska np. w Książu Wielkopolskim, z których część środków przeznaczona jest na utrzymanie wysypisk. Pod względem skanalizowania jedynie 54% gmin posiada własną kanalizację /w większości burzową/¹³. Budżet gminy finansuje budowę i utrzymanie kanalizacji w 69% gmin. W wielu gminach kanalizacja jest finansowana także ze środków Przedsiębiorstw Wodno-Kanalizacyjnych, Państwowych Gospodarstw Rolnych, Zakładów Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej oraz w niewielkim zakresie z funduszu samorządowego. Oczyszczalnie ścieków znajdują się w pojedynczych miejscowościach wiejskich na terenie 30% badanych gmin. W województwie poznańskim występuje 7 oczyszczalni mechanicznych i 10 oczyszczalni biologicznych¹⁴. W 50% oczyszczalnie te finansowane były przez Państwowe Gospodarstwa Rolne, 30% oczyszczalni finansuje gmina a resztę, Fundusz Ochrony Środowiska, Przedsiębiorstwa Wodno-Kanalizacyjne, Zakłady Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej i fundusz samorządowy.

Nierozwiązanym do tej pory problemem jest telefonizacja wsi. W 77% ankietowanych gmin prowadzone są obecnie prace związane z telefonizacją, w pozostałych gminach prac takich nie prowadzi się w ogóle. Użytkownicy telefonów z 21% gmin finansują w całości budowy sieci telefonicznej. W pozostałych jednostkach w finansowaniu uczestniczą:

- urząd gminy - średnio pokrywa 25 - 30% kosztów. Wyjątek stanowi sieć połączeń telefonicznych dla sołtysów, w pełni finansowana przez gminę,
- społeczne komitety telefonizacji wsi - pokrywają około 30% kosztów - działalność ich polega na świadczeniu pracy fizycznej związanej z kopaniem i zasypywaniem rowów, układaniem kabli itd.
- Urząd Telekomunikacji — finansuje około 40 - 45% kosztów inwestycji oraz sprawuje nadzór techniczny.

Problemy związane z finansowaniem i rozwojem zarówno samego rolnictwa jak i infrastruktury, muszą być rozwiązane w jak najkrótszym czasie. Od tempa tych przemian zależy zarówno efektywność i konkurencyjność polskiego rolnictwa, jak i to, czy w Zjednoczonej Europie będzie miało ono w ogóle rację bytu w zderzeniu z rolnictwem państw wysoko rozwiniętych. Wzrost wyposażenia infrastrukturalnego wsi przyczyni się do powstania no-

¹² Por. Rocznik statystyczny woj. poznańskiego 1991. Tab. 13/59, s. 117.

¹³ Por. Rocznik statystyczny woj. poznańskiego 1991. Tab. 11, s. 60.

¹⁴ Por. *Ochrona środowiska w województwie poznańskim*. WUS, Poznań 1990 r., Tab. 43, s. 45.

wych miejsc pracy, w których znajdzie zatrudnienie określona liczba obcych rolników. Pozytywnym skutkiem tego będzie zapewne przejęcie gospodarstw "wolnych" przez rolników i wzrost obszaru gospodarstw. To spowoduje wzrost skali produkcji, obniżenie kosztów jednostkowych i poprawę efektywności. Inwestycje infrastrukturalne w dobie gospodarki rynkowej, czy raczej urynkawianej wcale nie muszą być deficytowe. Ten ustrój gospodarczy oraz rzadkość dóbr spowodują konieczność prawidłowego wyceniania zarówno nakładów jak i efektów /usług/ infrastruktury, które będą podlegały sprzedaży. Nim to nastąpi, muszą zostać wygospodarowane środki na rozbudowę sieci infrastruktury.

Jak wynika z przeprowadzonych badań w większości przedsięwzięcia inwestycyjne finansowane są z budżetu gminy. Budżet ten powinien posiadać określone, ustawowo stałe i efektywne źródła dochodów. Powinny to być głównie wpływy z podatków lokalnych oraz zwiększania udziału gmin w dochodach z podatków przekazywanych do budżetu centralnego. Decyzje inwestycyjne nie powinny być podejmowane w oparciu o dotacje uzyskiwane od Skarbu Państwa chyba, że chodzi o inwestycje ponadregionalne, które są ujmowane w planie przestrzennego zagospodarowania kraju¹⁵.

Fundusz inwestycyjny gminy zależy więc w dużej mierze od sytuacji finansowej jej mieszkańców. Jak długo dochody jej mieszkańców będą małe, tak długo budżet gminy będzie niewielki a możliwości finansowania inwestycji infrastrukturalnych ograniczone. Oczywiście poprawa sytuacji ekonomicznej mieszkańców będzie możliwa wtedy, gdy wzrośnie efektywność pracy, a to zależy w dużej mierze od całego zaplecza infrastrukturalnego. W obecnej sytuacji gospodarczej kraju większość rolników bardziej będzie zainteresowana we własne gospodarstwa niż kierowaniem swoich już bardzo skąpych funduszy na sfinansowanie niektórych przedsięwzięć infrastrukturalnych /np. budowy kanalizacji ściekowej/, których realizacja jest bardzo kosztowna i okres ich zwrotu jest wydłużony. Kwestią sporną natomiast jest fakt, czy w długim okresie rolnikowi opłaca się inwestowanie jedynie we własne gospodarstwo, jeżeli otoczenie jest pozbawione infrastruktury.

W najbliższym jednak czasie znaczny ciężar rozbudowy infrastruktury będzie spoczywał na urzędach gmin, które powinny podjąć wszelkie działania, aby rozszerzać swoje źródła dochodów — nie tylko w formie dotacji i opłat mieszkańców. Obecnie sytuacja finansowa poszczególnych gmin bywa bardzo zróżnicowana ze względu na różną strukturę ich gospodarki¹⁶. Pomoc gminnych funduszy warunkować będzie zakres oraz poziom realizowanych inwestycji infrastrukturalnych. Część gmin nie będzie zapewne w stanie podołać obciążeniom inwestycyjnym. Taka sytuacja może doprowadzić do tego, że rozwój infrastruktury odbywać się będzie systemem chałupniczym przez drobne inwestycje dyktowane doraźnymi, aktualnymi, Miejscowymi potrzebami użytkowników¹⁷.

¹⁵Por.: Plan przestrzennego zagospodarowania kraju - 1990 /projekt/ Centralny Urząd Planowania, Warszawa, luty 1990.

¹⁶Por. C.Rudzka -Lorenz. *Finansowanie rozwoju terenowej infrastruktury technicznej*, w: *Finans e gospodarki terenowej*, pod red. J. Wierzbickiego, Warszawa 1989, s. 264 i in.

¹⁷Por. K. Wilczyńska, *Kryteria i formy podejmowania i finansowania inwestycji infrastrukturalnych na wsi*, Poznańskie Roczniki Ekonomiczne. Poznań 1980, Tom XXIX, s. 20.

Kompleksowy rozwój infrastruktury osiągnąć będzie można poprzez ujęcie inwestycji infrastrukturalnych w regionalnych lub centralnych planach. Pozwoli to na stworzenie sieci infrastruktury nie tylko dostosowanych do specyfiki poszczególnych gmin, ale i regionu oraz całego kraju. Spowoduje to z jednej strony odciążenie gmin, które nie zawsze mogłyby pozwolić sobie na tak znaczne inwestycje, a z drugiej umożliwi perspektywiczne planowanie ich rozwoju i racjonalne inwestowanie ograniczonych środków. Dopiero połączenie obu form finansowania /bezpośrednio z budżetu gminy i budżetu centralnego/ doprowadzi do kompleksowego rozwoju infrastruktury polskiej wsi, co jest nieodzowne do poprawy efektywności gospodarowania w rolnictwie.

PROBLEMS OF FINANCING INFRASTRUCTURE IN POZNAN REGION COMMUNES IN CONDITIONS OF MARKET ECONOMY

S u m m a r y

The questionnaire research carried out by the authors were to provide the answer to the following question: "who, and to what degree, participates in costs of financing infrastructural investment in Poznan region villages?". The authors have included into their research the sources of financing of the following infrastructural elements: bank networks, including PKO outlets, village roads, dumping grounds, sewage and telephone networks. Much stress has been put on analyzing agricultural crediting system. Critical remarks of farmers on interest rates and changes in interest rates influencing the profitability of agricultural production, as well as on the circulation of documents in banks and the correlation between the repayment period and the production cycle are very important from a practical point of view.

The research shows that in most cases the investment is financed by communal budgets, with little participation on the part of inhabitants in the form of labour and equally little participation on the part of other economic units, such as State Farms and Agricultural Cooperatives. However, the income of communes is diversified and may turn out to be insufficient for financing the investment. It may hinder the prospective development of infrastructure. It seems that a complex and rational development of infrastructure may be achieved only if communal budgets and the State budget were jointly engaged in a central and regional program of infrastructural investment.